

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY MADANIYATNING O'RNI

Xudoyberdiyeva Oysha Qurbonovna
Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
assistenti Menejment kafedrası

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqot O'zbekistonda turizm rivojiga milliy madaniyatning ta'sirini o'rganadi. Unda O'zbekistonning noyob madaniy merosi, an'ana va urf-odatları hamda ularning mamlakat turizm landshaftini shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot milliy madaniyatning sayyohlarni jalb qilishga qanday hissa qo'shishi, ularning tajribasiga ta'sir qilishi va O'zbekistondagi umumiy turizm sanoatiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi.*

Kalit so'zlar: *Milliy madaniyat, turizmni rivojlantirish, madaniy meros, turizm tajribalari, O'zbekiston, an'ana va urf-odatlar, madaniy turizm.*

Mamlakatda turizmni rivojlantirishda milliy madaniyatning roli katta. Milliy madaniyat urf-odatlar, an'analar, san'at, oshxona va ijtimoiy amaliyotlar kabi turli jihatlarni o'z ichiga oladi, bularning barchasi destinatsiyaning o'ziga xosligi va sayyohlarni jalb qilishiga yordam beradi. Milliy madaniyatdan samarali foydalanilsa, mamlakatning turizm industriyasining rivojlanishiga sezilarli yordam berishi mumkin.

O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda milliy madaniyatning o'rni juda katta, chunki Markaziy Osiyodagi bu mamlakat o'zining boy madaniy merosi va tarixiy ahamiyati bilan mashhur. Milliy madaniyat va turizmning o'zaro ta'siri O'zbekiston turizm sanoatining turli jabhalariga ta'sir ko'rsatadigan murakkab va dinamik aloqadir. Ushbu maqolada milliy madaniyat mamlakatda turizmni shakllantirish va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekistonda turizmning rivojlanishiga milliy madaniyat bilan bog'liq turli omillar ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydigan asosiy omillarni keltiramiz:

1. Boy tarixiy va madaniy meros: O'zbekiston boy tarix va madaniy merosga ega, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi qadimiy shaharlari YuNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Ushbu tarixiy va madaniy yodgorliklarni asrab-avaylash va targ'ib qilish mamlakatning noyob merosini o'rganishga qiziquvchi sayyohlarni jalb qilishga xizmat qilmoqda.

2. An'anaviy san'at va hunarmandchilik: O'zbekiston o'zining an'anaviy san'ati va hunarmandchiligi, jumladan, murakkab kashtachilik, kulolchilik va qo'lda to'qilgan to'qimachilik mahsulotlari bilan mashhur. Ushbu an'anaviy hunarmandchilikni sayyohlik tajribasining bir qismi sifatida targ'ib qilish haqiqiy madaniy tajribalar va mahalliy hunarmandchilikka qiziqqan sayohatchilarni jalb qilishi mumkin.

3. Pazandachilik an'alari: palov, kabob va turli nonlar kabi taomlari bilan mashhur bo'lgan o'zbek oshxonasi mamlakat madaniyatining ajralmas qismi

hisoblanadi. Pazandachilik turizmini an'anaviy taomlar va pazandachilik amaliyotlarini namoyish qilish, pazandachilik darslarini taklif qilish va oziq-ovqat bilan bog'liq festivallar va tadbirlarni targ'ib qilish orqali rivojlantirish mumkin.

4. Festivallar va bayramlar: O'zbekistonning Navro'z (forscha Yangi yil) kabi an'anaviy festivallari va turli madaniy tadbirlar mahalliy an'analar va bayramlarda ishtirok etishdan manfaatdor bo'lgan tashrif buyuruvchilar uchun mamlakatning madaniy an'alarini namoyish etish va sayyohlik tajribasini oshirish imkoniyatlarini taklif etadi.

5. Hunarmandchilik ustaxonalari: Turistlar kulolchilik, ipak to'qish va gilamdo'zlik kabi an'anaviy hunarmandchilikni kuzatishi va ishtirok etishi mumkin bo'lgan hunarmandchilik ustaxonalarining mavjudligi mahalliy madaniyatga singdirish tajribasini beradi va an'anaviy hunarmandchilikni saqlab qolishga yordam beradi.

6. Mehmondo'stlik va an'analar: O'zbekiston o'zining mehmondo'stligi va choy marosimlari, an'anaviy musiqa va raqs chiqishlari kabi madaniy an'analari bilan mashhur. Ushbu elementlarni ajratib ko'rsatish umumiy turizm tajribasini yaxshilashi va tashrif buyuruvchilar va mahalliy hamjamiyatlar o'rtasida mazmunli aloqalarni yaratishi mumkin.

7. Madaniy ta'lim va tajriba turizmi: Ta'lim dasturlari, madaniy seminarlar va uyda qolish kabi qiziqarli tajribalarni taklif qilish sayyohlarga O'zbekiston milliy madaniyatini chuqurroq tushunish va madaniy almashinuvni rivojlantirish imkonini beradi.

Avvalo, O'zbekiston madaniyati o'zining jonli an'analari, me'morchiligi, san'ati va oshxonasi bilan xalqaro va mahalliy sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otayotganini e'tirof etish zarur. YuNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan Samarqand, Buxoro va Xiva kabi tarixiy shaharlari qadimiy Ipak yo'li merosi va islom me'morchiligi mo'jizalariga sho'ng'ish istagida bo'lganlar uchun ulkan madaniy qadriyatga ega. Ushbu madaniy yodgorliklarni asrab-avaylash va targ'ib qilish O'zbekistonga tashrif buyuruvchilarni jalb qilish va turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, milliy madaniyat mamlakatda turizmning turli shakllarini rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, madaniy turizm O'zbekistonning o'ziga xos an'analari, festivallari va hunarmandchiligi asosida gullab-yashnagan muhim sohadir. Tashrif buyuruvchilarni mamlakatning musiqa va raqs tomoshalari, an'anaviy hunarmandchilik ustaxonalari, mahalliy urf-odatlar va marosimlarda qatnashish imkoniyati o'ziga tortadi. Turizmning bu turi nafaqat iqtisodga hissa qo'shadi, balki mamlakatning qadimiy madaniy amaliyotlarini saqlash va namoyish etishda ham yordam beradi.

Bundan tashqari, milliy madaniyat O'zbekistonda mehmondo'stlik sanoatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbeklarning mashhur "mehmonxona" (mehmonxona) tushunchasi mamlakat madaniyatiga chuqur singib ketgan mehmondo'stlik an'alarini aks ettiradi. Mehmonlarni samimiylik va saxovat bilan kutib olish an'anasi sayyohlarga o'zbek urf-odatlari va turmush tarzi haqida chinakam

tasavvurga ega bo'lgan uy-joylar, butik mehmonxonalar va madaniy tajribalarni taklif qiluvchi mustahkam mehmondo'stlik sektorining rivojlanishiga olib keldi.

Bundan tashqari, milliy madaniyatni san'at, hunarmandchilik va oshxona orqali targ'ib qilish umumiy turistik tajribaga bevosita ta'sir qiladi. Jonli va rang-barang so'zani kashtalari, kulolchilik va kulolchilikning murakkab hunarmandchiligi va agrar merosidan kuchli ta'sirlangan o'zbek oshxonasining mazali taomlari turizm sanoati uchun noyob savdo nuqtalari bo'lib xizmat qiladi. Mehmonlar ko'pincha mahalliy bozorlarni o'rganishga, an'anaviy taomlarni tatib ko'rishga va qo'lda yasalgan esdalik sovg'alarini sotib olishga intiladi va shu bilan mahalliy hunarmandlar va tadbirkorlarning rizqiga hissa qo'shadi.

Zamonaviy turizm istiqbollaridan biri — noyob tabiiy maskanlar hisoblanadi. O'zbekiston Markaziy Osiyoda ekoturizm eng rivojlangan yetakchi davlatdir. Yurtimiz boy hayvonot va o'simlik dunyosi, betakror landshaft manzarasi, milliy an'analar va taomlar oshxonasi bilan sayyohlar e'tiborini qozonib keladi. Ugom–Chotqol Davlat milliy tabiat bog'i, uning tarkibiga kiruvchi Chotqol davlat biosfera qo'riqxonasi, Aydar–Arnasoy ko'llar tizimi va Chimyon–Chorvoq kurort-rekreatsiya zonalarida O'zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari doirasida salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatimizda turizm yo'nalishida mutaxassislar tayyorlovchi 5 oliy o'quv yurti, jumladan, Toshkentdagi Singapur menejmentni rivojlantirish instituti hamda o'ndan ortiq o'rta maxsus bilim yurti faoliyat ko'rsatmoqda. Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi sayyohlik sohasida ta'lim olayotgan yoshlar, sohada mehnat qilayotgan mutaxassislarning Yevropa hamda Osiyoning yirik sayyohlik markazlari va o'quv yurtlarida malaka oshirishiga ko'maklashmoqda.

Soha istiqbolida yana bir muhim jihat - bu hududlardagi barcha madaniy-tarixiy meros obektlari, tabiiy o'lkashunoslik, milliy qo'riqxonalar hududlarining yagona ma'lumotlar bazasini yaratish, turizm sohasidagi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, mintaqalarda turizmni rivojlantirish uchun joylardagi mahalliy hokimiyat organlari va jamoatchilik kuchlarini birlashtirishdan iborat. Bu boradagi izchil ishlarni amalga oshirishda mamlakatimizda mustahkam huquqiy baza yaratilgan bo'lib, hududlar uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan va jarayon izchil davom etmoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda milliy madaniyatning o'rni va rolini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Mamlakatning madaniy merosini asrab-avaylash, targ'ib qilish va nishonlash uning turizm industriyasining poydevori bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston o'zini mashhur sayyohlik yo'nalishi sifatida ko'rsatishda davom etar ekan, tashrif buyuruvchilar uchun turizm tajribasini shakllantirish va oshirishda milliy madaniyatning hal qiluvchi rolini tan olish va qo'llab-quvvatlash zarur. Bu orqali O'zbekiston turizmni barqaror rivojlantirish, iqtisodiy o'sish va madaniyatlararo almashinuvni qo'llab-quvvatlash uchun o'zining boy madaniy merosidan foydalanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Худайбердиева О. К. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЕФОРМЫ СФЕРЫ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ //АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ И РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ. – 2021. – С. 216-220.
2. Худайбердиева О. К. ИННОВАЦИИ И НАУЧНЫЙ ПРОГРЕСС– ФУНДАМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 331.
3. Xalliyeva N.R. “Turizm sohasini rivojlantirishda aholi bandligini ta`minlash nazariyasi va amaliyoti” Monografiya.Turon nashriyoti, Toshkent 2023yil.
4. Xalliyeva N.R. “Turizm sohasini rivojlantirishning aholi bandligini ta`minlashga ta`siri(Buxoro viloyati misolida)” Avtoreferat. Toshkent 2023yil.
5. Khallyeva N.R. “Ways to increase the role of tourism in employment in Uzbekistan. The case of Bukhara.” International Scientific Journal Theoretical & Applied Science, 21.02.2022, Philadelphia, USA. P523-530. <http://T-Science.org>